

מראי מקומות- עבודה זרה ט"ז

- א. **אלמא לא מקבלת זכר- כ' ראמ"הדלא** הי' מספיק לומר דאינו יכול ללדת, דהא העכו"ם אינו יודע זה, וא"כ משהי לה, ולכן ע"כ אף אינה מקבלת זכר בכלל, ואין מה לחוש שמשהי לה.
- ב. **אלמא לא מקבלת זכר-כ' ה ריטב"אבשם ה ראב"דדמודה ר' יהודה** בזכר דאף שבור אסור לו למכור, דההיא שפיר מרבע על הנקבה. וכל שיש לדקדק כן מהא דנקט ר' יהודה "שבורה" ולא "שבורין" כלשון ת"ק. ומה דאמר' לקמן בארי שבור ואליבא דר' יהודה, צ"ל דמירי בארי נקבה, דבזכר אף ר' יהודה מודה. וכל הריטב"א דזה דוחק, והנכון דאין חילוק בין זכר לנקבה, ומה דנקט ר' יהודה לשון שבורה, ארישא דמתני' קאי, דאירי בבהמה גסה, שהוא לשון נקבה.
- ג. **ורבי אומר מפני ב' דברים, א' משום תורת כלי זיין, וא' משום תורת בהמה גסה-כ' ה חזון יחזקאל(ב', א')** שיש נפק"מ בין הטעמים, ותרויהו צריכי, דלפי טעם של בהמה גסה, יהי' מותר להם למכור על ידי סרסור, שהסרסור אינו משאיל ואינו משכיר, אבל משום כלי זיין אסור אפי' על ידי סרסור, ואילו משום כלי זיין, אם הוא במקום שאין שם משום היזק, כגון במקום דמגנו עילון, אז הי' רשאי למכור להם, אבל כיון דאסור משום בהמה גסה, גם בכה"ג אסור [אולם לכא' אם הוא במקום כזה וגם ע"י סרסור, ממ"נ מותר, ויש לעי' בזה].
- ד. **ולטעמיה, שאין מקריבין אותו היום אלא למחר מ"ט, וכו'-פי' ה ריטב"אקו' הגמ', דלטעמיה** דס"ד דמה דחיסר ד' ריבבן מתחלה הי' כדי שלא יקריב ביום אידם אלא למחר, למה. הרי מה חשש איסור יש בזה, דאי משום דחייש להקרבה ואיכא לפני עור, להא לא הו"ל למיחש, דכל היכא דאית לי' לגוי בהמה לידידי' שרי, ובבית קיסר לא הי' חסרון בהמות להקרבה. ואי משום דלמא אזיל ומודה, גם זה ליכא, דאע"ג דבדורון בעלמא איכא למיחש דלמא אזיל ומודה, הכא לאו דורון הוא אלא מס קבוע, ומשום מס עבדיהם אין הבי קיסר באים ומודים. וא"כ, למה חיסר רבבות כדי שלא יקריבו ביום אידם. אלא ודאי לא הי' חשש איסור בזה בין בתחלה בין בסוף, אלא למעקר מלתא בעי, כלומר לפרוק מעליו עול מס זה. ומה שטרח לבטל מס זה, כ' **הרמב"ן** מפני שהיתה עבודה זו בזוי' עליה [ואולי זהו כוונת רש"י במש"כ דעבודת בזיון היתה, דבא רש"י לפרש למה טרח רבי לבטלה], ועוד שהי' להם חלישות דעת בדבר, דהא רבנן לאו בני מיתן כרגא נינהו.
- ה. **אמר לי זבידא בר תורא משהינן לי' ועביד על חד תרין-כ' ה ר"ן(ה. בדפיו) דאע"ג דשור של** פטם דין דרבנן הוא, והגמ' לא פשט השאלה, מ"מ פסק **הרמב"ם** לחומרא. ופי' הר"ן שהוא משום הא דר' אשי, דכיון דזבידא אמר דמשהינן לבר תורא, דהיינו שור פטם, ועביד על חד תרין, א"כ סתמי' לאו לשחיטה קאי, ואסור למכור לו. וכן מבואר ברשב"א, דר' אשי בא לפשוט השאלה. אבל **הריטב"א** כ' דר' אשי לא בא לפשוט בעיין לחומרא, אלא לומר דכיון דיכול לעשות מלאכה אח"כ, א"כ לא אמרי' דאינו שאלה כלל, אלא שפיר יש לשאול אולי צריך לו למלאכה ולא לשחיטה. וא"כ יצא דהשאלה עדיין לא אפשיטא.
- ו. **אין מוכרין להם דובין ואריות, וכו'-פ רש"י** בהמשך המשנה, דטעם לכל דברים הללו משום נזק לרבים, ומשום שלא נחפש ישראל על ידם אסור לבנות עמהם. אולם **הריטב"א** פי' דטעם האיסור הוא משום דחשודין לשפוך דם ולהזיק, ואסור לגרום דבר זה על ידינו. ומשמע דהוי על דרך לפני עור, דאנו גורמים אותן לעשות עבירה.
- ז. **ר' אשי אמר סתם ארי שבור הוא אצל מלאכה-פ רש"י**, אפי' תימא בארי שלם, ומתני' ר' יהודה היא דשרי בשבורה, וכל אריות שבורין הן אצל מלאכה, דארי לאו בר מלאכה הוא, אבל רבנן דאסרי בשבורה אסרי נמי בארי. והק' **הרשב"א**, הא טעמא דרבנן דחולקים על ר' יהודה וס"ל דשבורה אסורה, היינו משום דמרביעין עליה ויולדת ומשהי לה, ומאן דחזי לי' ביד גוי יליף מינה לזבוני שלימא, ונפיק מינה חורבא. אבל בארי, דלאו בר מלאכה הוא כלל, מאי חורבא נפיק מינה, הא לא אתי למילף בהמה דבר מלאכה מארי דלאו בר מלאכה הוא כלל. ויש להביא ראי' לזה מסוס, דמותר משום דלאו בר מלאכה דאורייתא הוא, ולא גזרי' הסוס אטו בהמות אחרות, וא"כ למה נגזור בארי אטו בהמות אחרות. וא"כ, פי' הרשב"א דבאמת ר' אשי ס"ל דדין דארי הוא לכ"ע, ומה דנקט לשון שבור (שהוא לשון של דין דר' יהודה), לאו למימרא דרק ר' יהודה, שהוא מרא דשמעתתא דשבור, ס"ל הכי, אלא כיון דאמר רבה בר עולא בארי שבור, א"ל ר' אשי דלא צריכת לאוקמי' בארי שבור וכו' יהודה, אלא אפי' בארי שלם ואליבא דרבנן, דכיון דלאו בר מלאכה הוא, הרי כל ארי הוא כשבור דר' יהודה.
- ח. **איתמר נמי אמר ר' זירא וכו'-הק' ה ראב"ד**, "וק"ל, רבה בר ירמי' איך לא הי' מזכיר שמו של ר' חמא למעלה, ושמא מנהגם הי' שלא היו מזכירין אותה אלא בעל השמועה הראשון בלבד, אבל לפרקים היו מזכירין כל בעלי השמועה עד שמגיעין לראשון".
- ט. **כשנתפס ר"א למינות-פ רש"י**, מינין תפסוהו לכופו לעבודת כוכבים. וכל **המרומי שדה** לפרש להיפוך, דבזמנו היו עובדים אלילים, ומי שהאמין בנוצרי הי' מין ונענש הרבה על זה. וע"ז תפסו ר"א ואמרו שהוא מאמין בנוצרי. ור"א נצטער על זה, שהרי אין חושדין אלא במי שיש בו, כדאי' במו"ק יח; והשי לו ר"ע שהנאהו בדבר תלמידו, וזה החטא גורם לו שיחשד על זה.

י. **לנחמו-ע'** ב **עין יעקב**, וברש"ישם (בסוגריים) אי' דהוי' ר"א מתאבל מאד על שלא הי' יודע מפני מה אירע דבר זה, והי' מחפש במעשיו לעשות תשובה.